

ZA PROFESOROM DR. JAROMÍROM BARTOŠOM

Keď sme schvaľovali a potom spoločne i súkromne preberali s prof. J. Bartošom jeho posledný článok uverejnený v našom časopise (*Úvod do typológie kauzálneho myšlení*, Filozofia 1971, č. 5), upierali sme pohľady na neďalekej budúcnosti. Profesor Bartoš nás vtáhal do svojho bádateľského i ľudského mikrokozmu, v ktorom už v tom čase definitívne dominovala myšlienka o monografii venovanej problému kauzality a kauzálnej metódy. Po prenikavom dojme, ktorý v nás zanechala jeho zdanlivo nenápadná, ale tým hlbšia monografická štúdia o kategórii náhodnosti (*Kategorie nahodilého v dějinách filosofického myšlení*, Praha 1965), odzrkadľujúca nielen autorovu veľkú erudíciu, ale aj krajne seriózný prístup k problému spolu so závideniahodnou tvorivou invenciou, od novej knihy sme očakávali opäť mnoho myšlienkových podnetov a v neposlednm rade i čitateľský zážitok.

Hoci spomenutá štúdia vo Filozofii už naznačovala niektoré základné kontúry budúceho diela a hoci navyše prof. Bartoš už predtým publikoval o tejto téme — pravda, z trochu zvláštneho hľadiska — viac štúdií, ostali sme a s nami celá československá marxistická filozofia ukrátení nielen o proponované dielo, ale iste aj o veľa ďalších, ktoré by boli vyšli z jeho pera. Náhla smrť prerhla život a dielo jedného z našich najpodnetnejších marxistických filozofov strednej generácie.

V štyridsiatom piatom roku života (28. 3. 1927—13. 4. 1972) odišiel človek, ktorého vedecká, verejná a organizátorská činnosť v oblasti marxistickej filozofie a jej šírenia počítala s budúcnosťou, s ďalšími rokmi a potrebovala ich. Tak ako vo vedecko-výskumnej práci sa prof. Bartoš venoval jednej z najťažších oblastí marxisticko-leninskej filozofie, výskumu kategórií spätých s myšlienkovým vyjadrením protirečivosti pohybu (nejdeme tu vypočítavať štúdie, v ktorých riešil jednotlivé čiastkové aspekty tohto veľkého problému), ani vo verejnej a organizátorskej činnosti si nič nezlahčoval, nedoprial si prepych pocitu únavy, ani pohodlnej rezignácie či pasivity v časoch vyostrenia ideového zápasu a ideových zlomov. Cenili sme si jeho vôľu i odvahu neutiahnúť sa ani vtedy, keď by to bolo pohodlnejšie a pri *zdanlivej* „akademickosti“ jeho základných filozofických prác uňho azda aj pardonovateľné. Poznáme jeho neúnavnú prácu vo viacerých vrcholných ustanovizniach, riadiacich činnosť v oblasti filozofie u nás, predovšetkým vo Vedeckom kolégiu pre filozofiu a sociológiu ČSAV, a vždy sme si ju vážili.

Pre nás, slovenských marxistických filozofov, bol mimoriadne cenný jeho srdečný a najmä konkrétny i aktívny záujem o filozofické dianie na Slovensku, potvrdený aj jeho neformálnou a podnetnou prácou v redakčnom kolektíve nášho časopisu. Sotva možno doceniť aj jeho iniciatívu, s ktorou vyšiel ako vedúci Kabinetu pre filozofiu ČSAV v Brne, stimulovať tvorbu začínajúcich pracovníkov v oblasti filozofie tým, že zorganizoval a viedol súťaž o najlepšie diplomové práce, ktoré vznikli na špecializovaných katedrách filozofie v celej ČSSR. Ceníme si túto ideu a jej realizáciu z viacerých dôvodov: prvé dva ročníky, ktoré ešte sám viedol, priniesli výrazný úspech diplomantom bratislavskej Filozofickej fakulty; predovšetkým však táto iniciatíva bola významným podnetom pre tvorivé kontakty českých a slovenských marxistických filozofov za rovnakých podmienok, pre ich zoznámenie a neskoršiu plodnú koordinovanú spoluprácu celého československého marxistického filozofického frontu. To súčasne ukazuje, že prof. Bartoš bol nielen vedcom, ale aj citlivým pedagógom. Vedel, že podnecovanie úrovne štúdia filozofie na všetkých špecializovaných katedrách v celo-

štátnom meradle sa v konečnom dôsledku stimulatívne prejaví na každej z týchto katedier a perspektívne na úrovni marxistického filozofického myslenia u nás vôbec.

Kontakty prof. Bartoša so Slovenskom boli teda vrcholne pracovné. I keď v nich bola programovitosť, nehlásal nám programy, ale vecne, konkrétne s nami spolupracoval. Za to mu patrí naša oneskorená vďaka a čestné miesto v našej pomäti.

Milan Zigo